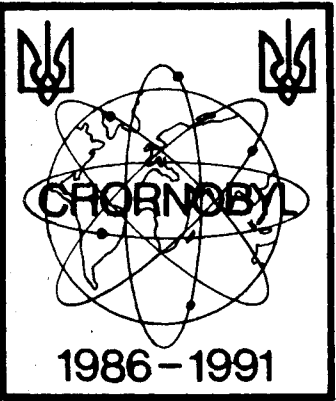

Кілька днів тому у всіх частинах, що служать в зоні Чорнобиллю-Прип'яті утворилися загони для боротьби з

ЧОРНОБИЛЬ — ВІДКРИТА РАНА УКРАЇНИ

Олекса Біланюк

ПОМИНКИ ЧИ ДОРОГОВКАЗ?

(Коментар в п'яту річницю Чорнобиля)

Відзначення роковин смертоносної чорнобильської катастрофи стало річним ритуалом смутку не лише на Україні, але і усього світу. Так воно повинно бути. Та в багатьох випадках ці траурні святкування зводяться до поминків над минулим лихом. На жаль, таке ставлення до горезвісної річниці ніяк не оправдає. Бо хоча наслідок ядерної аварії в Чорнобилі вже загинуло сотки людей, неминучо є надлишок смертності населення у наступних десятиріччях, зумовлений чорнобильським опроміненням. Жертви цієї надлишкової смертності будуть нараховувати десятки тисяч, а то й сотні тисяч дітей, жінок і чоловіків. Тому не вистачить уболівати над минулим, а це треба робити висновки на будуче і запевнити, щоб ці жертви не були даремними.

Ми часто чуємо оправдання, мовляв, ядерна енергія є безпечна, а винуватим до чорнобильської трагедії несе горстка безвідповідальних інженерів і техніків. Це оправдання голосить совєтське Міністерство енергетики й електрифікації, але підкопують його теж західні ядерні табір. Таке „оправдання“ є новою безпечною. Бо чорнобильські інженери і техніки не були якимись злочинцями вироками. Вони лише були вихованками тоталітарної командної системи. В роках 60-их, 70-их і 80-их до Чорнобиля — девізом цієї системи було: „Атомна енергія дешева і нешкідлива: лише вороги прогресу осуджують атомну енергію“. Цей лозунг настигливо і безперечно повторювано усіма засобами масової інформації. І люди повірили. Повірили теж інженери й техніки, та діяли співмірно до навіяного їм почуття безпеки. Вони не були зневажливими авантюристами, а продуктом безвідповідального переконування про беззастережну надійність ядерної енергії. Тому першу і головну відповідальність за чорнобильський жах несуть не інженери й техніки, а верхівка централізованого правління. Переконування про безпечність ядерної енергії продовжується і тепер. Мовляв, ми дістали науку, зробили відповідні удосконалення, і тепер вже все гаразд. Саме в такому заспокоєнні є загроза нових нещаст. Тривалість робочої здатності обладнань ядерних реакторів є обмежена. Існує постійна загроза, що співпадіння непередбачених неладів в одному з 426 працюючих реакторів нашої планети може мати страшигливі наслідки. Про таку загрозу свідчать часті випадки, останньою в Японії, де 9-го лютого 1991 в реакторі у Мінамі лусув 19-літній холодопливний водопровід. Якщо б не спрацювала аварійна система охолодження (наглого затоплення цілого осередка реактора), Японія могла була потерпіти аварію подібну до цієї, що з її наслідками все ще, після 12 років, не впоралася Метрополітан-Едісон компанія на Тримілевім острові в Північній Ірландії.

Єдиний правильний шлях — сказати правду: Атомна енергія крайньо небезпечна. Щоб зменшити ризик атомних аварій треба не лише добрих техніків та інженерів, але ще треба, щоб вони в кожну хвилину були свідомі найнеможливішого нищівного потенціалу, що ним вони

управляють. Вони мусять бути весторонньо вишколені та вправлені вміти запобігати найрізноманітнішим непередбаченим загрозам. Ядерні центральні мусять бути обладнані схемами безпеки, що їх доволі не вичислити неможливо. На це все треба багато більше коштів, як досі на безпеку ядерної енергії призначувалося.

Тож не обманюймо себе: ядерна енергія є небезпечна і коштовна. Але також не дурім себе, що ми без неї можемо обійтися. Ще довгі десятиріччя вона незаступима. Якщо ми хочемо мати світло в хаті й електрику для праці заводів — ми без атома покищо не обійдемося. Теж не забуваймо, що палення вугілля вже принесло більше жертв, як Чорнобиль принесе у всьому майбутньому. А нафти за кілька десятирічків вже не буде. Що тоді?

Ми спали. Ми дали спимо під сонцем, що в кожну хвилину нагадує нам: учітьсь використовувати мою енергію, вона щедрі і надійна. Розвивайте масові фотоелектричні елементи, споряджуйте тисячі електро вітрів на узгір'ях де постійно віють вітри, поновлюйте на велику скалку енергію морських хвиль, розгортайте всі інші вже відомі можливості та придумайте нові. Та вчітьсь ошаджувати енергію і користуватись нею видаючи: от у Швеції якість життя вища чим в ЗСА, а там енергії на особу витрачають половину того, що в Америці. Ми даємо про сьогодні, забуваючи про завтра. А завтра ні нафти, ані газу, а післязавтра навіть вугілля ні урану не буде. Та буде сонце. І чи схочемо ми чи ні, людство змусить навчитися використовувати його енергію. Але тому, що ми до цього беремося нерішуче, нашим дітям і внукам спершу доведеться перетерпіти грізну енергетичну кризу.

Чому ми не вчимося з досвіду? В багатьох країнах люди пізно почали дбати про чисту воду і чисте повітря і тепер платять за свій недогляд затруєними ріками, мертвими лісами і передчасною смертністю своїх дітей. Спершу ми думали, що уряди, відомства та керівники промисловості не допустять до знічення навколишності. Як ми помилялися! У них свої обрахунки і всі вони на коротку мету; доля будучих поколінь в ці обрахунки не укладається. Якщо тепер, з великим опізненням, починають діяти закони про охорону природи, то лише завдяки масовому тиску політичних громадян.

Тепер на горизонті енергетична криза. З гіркою екологічною свідомістю ми вже повинні знати, що уряди, відомства та керівники промисловості заздалегідь й добровільно запобігати не стануть. Чим пізніше ми почнемо серйозно, всесвітнім масштабом розвивати альтернативні джерела енергії, тим суворішою і болючішою буде ця криза для наших дітей. Тому кожне відзначення роковин чорнобильського горя хай стане відновленням і посиленням нашого рішучого домагання, щоб усі уряди зачислили розвиток альтернативних енергій до своїх найголовніших завдань. Лиш так ми скоротимо час в якому нашим дітям і онукам ще доведеться жити під дамою мечем нових Чорнобиль.

Перлина українського барокко — Воскресенська церква, побудована 1778 року, „фоніть“ як кажуть атомові спеціалісти і її не можна вивести тому, що плутувати осів у стінах собору. Треба,

В той час, коли почав підвищуватися рівень радіоактивного випромінювання на шкільному подвір'ї в селі Новосілки, в іншому селі Хойницького району — Бабичах сталася подія, про яку хотілося б розповісти окремо.

Бабиці знаходились не межі зон відчуження й підвищеного контролю. Якраз на околиці цього села наш маршрут повертав на дев'яносто, градусів. Бабиці повністю попали в зону відчуження, цивільний транспорт доїжджав лише до околиць, де біля шлягабауму чергували міліціонери, і повинен був повертати направо.

Звичайно в зону відчуження їздили лише машини з пропуском „всюди“ (в тому числі і наші дозиметричні машини) і збрідка, маючи спеціальний дозвіл, колгоспний транспорт. Та на цей раз, проїжджаючи на зворотнім шляху мимо шлягабауму, ми побачили зразу кілька автобусів, котрі рахувались до пропускового пункту з боку села. Один з них був службовим, з кіноапаратурою, в решті сиділи дорослі і діти. Часу на розпитання в нас не було, однак і без того стало зрозуміло, що вся ця кавалькада поверталася з кінозйомок. Але що робило в зараженій зоні цивільне населення? І, головне, діти...

Відповідь на це запитання я отримав відразу ж після того, як здав дані розвідки в штаб і зустрівся в наметі з командиром тієї нашої дозиметричної машини, котра їздила через Бабиці в зону виселення. Виявилось, що білоруські чи то телевізійники, чи кінодокументалісти вирішили зробити фільм про те, як живуть і вчаться діти в школах.

Дітей, як розповідав наш розвідник, знімали камерами біля школи в самій школі, просили їх там побігати,

Юрій Зялюк

ПОПІЛ ЧОРНОБИЛЯ — В МОЄМУ СЕРЦІ

(Розповідь очевидця)

Містимо виїмки із документального нариса, який автор написав на основі щоденників, котрі він провадив протягом трьох місяців свого перебування в Чорнобильській зоні в 1986 році. Автор застерігається, що писав ці записки не як письменник, а лише як очевидець в „ранзі простого журналіста“.

погратися і, звичайно ж, якомога більше посміхатись. Ось, мовляв, які ми веселі. Життя в Бабичах б'є ключем, діти ходять собі в школу, все прекрасно — нема ніякої радіації!

Обговорюючи ввечері в наметі що подію, всі ми були до глибини душі обурені. Але ще більше, ніж нас, обурив цей знайомий всім нам пропагандистський трюк жителів навколишніх сіл. Чутка про „художників з камерами“ облетіла район за один день. І вже на наступний мені довелося бути в селіх повні розчарування, гіркоти, а то й злості слова людей про те, як „брешуть нашому братові“. Населення заражених районів хотіло, щоб всю правду про наслідки аварії на АЕС знали не тільки вони, ті, хто попав в бідлу, — а щоб знали про неї всі. Правду а не спекулятивну пропаганду, зроблену до того ж, як це було в Бабичах, на здоров'ї дітей.

Я не знаю, чи зробили цей фільм, чи вийшла в етер ця передача. Та ці моральні втрати, котрі несе суспільство від подібної інформації і навіть від самих тільки спроб зібрати її, „організувати“, не можна порівняти ні з чим. І коли вона стане могутньою зброєю проти самої системи. Бо рано чи пізно правда про Чорнобиль вийде на поверхню і світ визнає її. Всю, без об-

межень.

У день мого від'їзду з Чорнобиля я з Юрченком зранку ще раз подався у Прип'ять. Подорожі нам зустрілось кілька машин, в яких їхали чоловіки і жінки в цивільній одежі. Олександр Юрченко пояснив, що сьогодні на майданчику прип'ятського поста державної автомобільної інспекції приїзді в місто будуть проводити списання легкових автомобілів, „збудурених“ радіонуклідами, які належали місцевим жителям. Ось людей і пропустили в зону, щоб вони могли взяти участь у цій процедурі.

Як і належить, на посту нас зупинив міліціонер перевірити перепустки. В старому „Запорожці“, припаркованому на зупинці, сиділа худенька бабуся в чорній хустині, зав'язаній по-сільському під підборіддям. Мене вразив її погляд, направлений на недалеке вже місто: якийсь потойбічний, згорюваний, що ніби мовив Бога про щось, лише й один відоме.

Про що думала ця жінка, котра, напевно, жила тут з дитинства няньчила онуків? Про те, що вже ніколи не буває в своєму будинку? Про знайомих і сусідів, які живуть тепер в різних місцях і яких уже не побачити? Про майбутнє дітей і онуків, вигнаних цієї бідую з рідних осель? А може в ці хвилини вона молилася за те, щоб ніколи більше не зазнали люди такої страшною напасти...

Від'їжджали назад ополудні. 3-а хмар виглянуло сонце, освітіло вулиці Прип'яті і вони зразу стали веселішими і навіть ніби чистішими. На тротуарі сидів старий крук і скреготав посороху. Видно, і цих

всюдисущих птахів, що враз стали господарями міста, пригнічували незвична тиша і безлюддя дворів, і вони по-своєму розважались.

На околиці міста, де була розташована пожежна частина, нам зустрілася колона червоно-білих ЗІЛів, (автомобілі заводу ім. Ліхачова), котрі рухались в бік АЕС. І хоча їхали вони, напевно, поливати водою територію станції, подалу, з вимкнутими сиренами, у мене раптом тривожно забилось серце. Сувороми стали враз і обличчя моїх супутників — дозиметристів. В цю хвилину ми, напевно, подумали про одне й те ж. Про ту, опалену злим багряним сивом, ніч, в яку під завивання сирен виїжджали звідси молоді хлопці назустріч смерті.

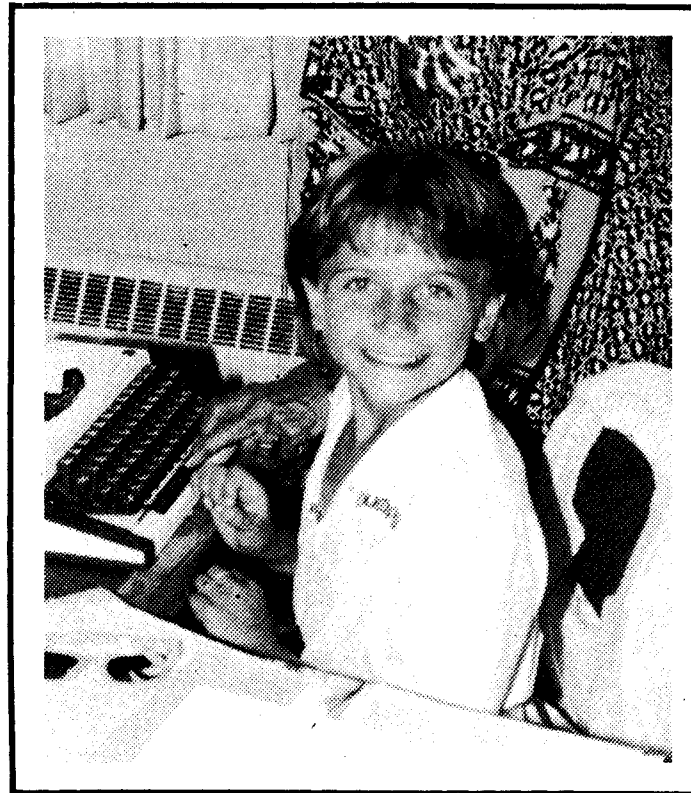
Згадались рядки з недавнього прочитаного вірша, присвяченого чорнобильській трагедії:

Я про тих, хто змагався в біблійській війні, Тих мужів, що в пекельній горілі вогні...

Вони кинулись в цей вогонь, розуміючи, що можуть лише звизити межі несподіваного лиха. Та схиливши голови перед мужністю цих людей, ми мусимо задумуватись сьогодні над тим, що привело пожежників, сотні тисяч жителів України і Європи до такого страшного кінця. Перед вами в боргу ми, до самого гробу...

Вийду в степ, в теплій мареві плин, — Я не знала раніше, що словом „чорнобиль“ Називали слов'янці полін.

Чорнобиль. Гірка трава полін. Як чітко і зримо відображає первинне значення цього слова те, що сталося 26-го квітня 1986 року. Гіркою. Полінною гіркотою наповнені серця тих, кого смертельний атом, що вирвався із-за семи замків через злочинну недбалість вихованців комуно-адміністративної партійної системи, залишив без рідних і близьких, без землі і даху над головою. Безперервним сполохом тривоги, гірким прозрінням стала чорнобильська трагедія для цих людей, який мільйони. Бо попід Чорнобиля стукає в їх серцях.

Коротка радість і коротке життя: одна із жертв радіації в часі останніх відвідин редакції „Свободи“ — щаслива, що може писати на редакційній машинці.

Микола Хріенко

ЯК ЖИВЕШ ЧОРНОБИЛЬСЬКА ЗОНО?

У 30-кілометрову зону разом з багатьма іншими жителями Чорнобильського району повернувся й колишній священник церкви села Товстий Ліс Федір Григоревич Ленюк.

Зустрівшись з отцем Федором, я попросив розповісти, що змусило його повернутися в Чорнобильську зону. І він сказав:

— Разом з своїми односельцями ми були вивезені у село Андріївку Макарьєвського району Київської області. А повернувся я додому через те, що квартиру мені не дали. Я півтора року її чекав. Нікуди не писав і не скаржився. А коли звернувся до одного начальника з проханням допомогти, то він порадив: „Молись, папашо, побільше — і тобі квартиру Бог дасть“. Після цього я зібрав у вузол свій скарб — і пішки повернувся до рідної домівки. Тут дружина моя похована, тут і я свій вік доживу...

Одне слово, у Зону повернувся ті, у кого не склалися життя за її межами, хто потрапив у безвихідь і виявився зайвим...

Глобальна катастрофа на Чорнобильській АЕС, крім інших грандіозних проблем, створила ще й унікальну ситуацію з самоселами. Вони проживають там, де людям жити не можна. Вони споживають овочі з городів і молоко від корів, яке забруднене радіонуклідами. Збирають гриби і ягоди, ловлять рибу в річках та озерах. Самосели добре знають про небезпеку від радіації, та вони категорично відмовляються виїздити на проживання за межі 30-кілометрової зони, не вважаючи на різні постанови і розпорядження.

Образно кажучи, цим людям краще жити в обнімку з радіацією за колючим дрозом, аніж терпіти приниження і жорстоку байду-жисть чиновників за Зоною.

Чорнобильська трагедія — це Космос, безмежність якого важко осмислити, це атомний Еверест, на вершині якого неможливо піднятися.

І що нас чекає попереду — ніхто сьогодні не знає... (Виїмки з репортажу напущеного для „Українських Вісників“).

Мирослав Броніч

Моя картина

Картину хочу малювати Словами музи замість фарб. Які слова мені дібрати, Щоб всі дивились, як на скарб? Мені це хочеться зробити Лиш для добра, не для хвали. Для того, щоб красу цінити У ріднім краї всі могли. Поглянь довкола, друже милий. Хоч на хвилину зупинись! Щоб у природі ткати килим, Дістати фарби всі спелісь. Яке яскраве сонце сходить! Повітрям свіжим ліс дихнув... Туман над річечкою бродить. Лелека крилами змахнув. А небо чисте та прозоре, Немов та рання роса! Ген там за лісом трактор оре... Куди не глянь, кругом краса. Заради того варто жити, Боротись за земну красу. За те, щоб більш не допустити В наш дім чорнобильську бідлу.

Здолбунів, 1990 р.

Ще одна жертва — історично-культурні пам'ятки

Занецижена Воскресенська церква

Журнал „Пам'ятки України“ інформує під кличем „Дзвони тривоги“ про цілий ряд історично-культурних пам'яток, які залишилися напризволяще в безлюдних домівках містечок і сіл 30-кілометрової смуги Чорнобильської АЕС — а це пам'ятки іконопису, стародруків, етнографічних раритетів та інші. Лише малу частину вдалося врятувати і передати державним музеям. Але страх перед радіацією, а ще більше бюрократія відповідних державних органів та наукових установ, зривають очі на втрату пам'яток національної історії та культури.

Перлина українського барокко — Воскресенська церква, побудована 1778 року, „фоніть“ як кажуть атомові спеціалісти і її не можна вивести тому, що плутувати осів у стінах собору. Треба,

отже, ще тепер зробити точні фотографії собору, його фасади, нутра, архітектурних деталей і скопіювати старовинний стінопис.

Редколегія „Пам'ятки України“ склала „Чорнобильську експедицію“ перша виправа якої відбулася при кінці 1989 року, а друга в лютому 1990 року і вони розглядали усі пам'ятки, що містяться в зоні. Але за тим треба ще ряд експедицій для обліку та збереження історичних і етнографічних цінностей. Ці „Чорнобильські експедиції“ вимагають багато добровільців і грошей, щоб виконати своє завдання та рятувати ще одні жертви атомного вибуху в Чорнобилі.

Редакція „Пам'яток України“ звертається зі закликом до українців доброї волі — допомогти їм в цьому важливому ділі.

Відбудуться філателістичні виставки у п'яту річницю Чорнобиля

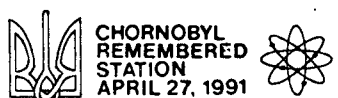
Джерзі Сіті, Н. Дж. — У п'яту річницю найбільшої досі у світі атомової катастрофи в Чорнобилі відбудуться в ЗСА дві філателістичні виставки, зорганізовані українськими філателістичними клубами.

Філателістичний клуб у Філадельфії влаштує за починком д-ра Евгена Новосада спеціальну виставку в дні 27-го квітня в приміщенні Українського Освітньо-Культурного Центру. На виставці буде показано велике число українських марок, поштівок та медалів, а для відзначення річниці трагедії в Чорнобилі будуть виставлені на продаж п'ять різних конвертів з місцевими рисунками молоді української студентки малярства Олександри Савчин та з репродукцією „Чорнобильської Мадонни“ роботи мистця Івана Марчука. Український філателістичний клуб вистарався також про дозвіл виготовити окрему печатку у що сумну річницю, яку одобрив американська пошта і яку будуть в дні виставки давати. Про

цю цікаву печатку помістив вже інформації американський філателістичний тижневик „Лінкс“. Увесь дохід з продажу конверт із окремою печаткою призначений на Фонд Допомоги Дітям Чорнобиля.

Конверти можна замовити також поштою у голови клубу під адресою: Jurij Danyliw, P. O. Box 507, Southampton, Pa. 18966. Ціна конверти 1,50 дол.

Чикагівська філія Українського Філателістично-Нумізматичного Товариства влаштує окрему філателістичну виставку в неділю, 28-го квітня, у приміщенні української баптистської церкви в Бєрвін біля Чикаго. Під час виставки буде діяти американський поштовий уряд, що буде уживати спеціальну печатку Чорнобиля. Товариство видало на цю річницю окрему конверту із одобреною урядом поштовою печаткою.

Ранком 26-го квітня, 1986 року Чорнобилем і околицею потряс нуклеарний вибух, котрий своїми апокаліптичними наслідками існує досьогодні і існуватиме так довго, як будуть жити його жертви. Наслідки Чорнобильської катастрофи не обмежилися тільки до її жертв. Нуклеарний вибух потряс сумлінням українців, де б вони не жили, та спричинив глибокі психічні переміни у нашому способі думання. Виявом цієї переміни є потрепаючі слова Івана Драча, який у промові під час другого з'їзду Руху-у дослівно сказав: „...Час, би вже нарешті втямнити, що Москва не вірить ні словам, ні підлабузництву, ні стогонам своїх жертв, як не вірила 1918 чи 1933 років, як прирікає на смерть закладників Чорнобиля, спостерігаючи з науково-гестапівською незворушністю Менгеле, скільки берів і скільки часу можуть витримати сотні тисяч українських дітей”.

РОЗУМОВЕ НЕДОРОЗВИНЕННЯ ДІТЕЙ — ОДНА ІЗ ТРАГЕДІЙ ЧОРНОБИЛЯ

дородзвиненням. Інші дослідники підтвердили закінчення Мирфі. В 1944 році Джеймс і Нейл звернули увагу, що розумове недорозвинення настає приблизно у 20 відс. дітей, котрі були переселені перед п'ятим місяцем вагітності. В 1953 році Гікс прийшов до висновку, що клітини нерві з котрих складається мозок є найбільш податливі на радіацію від шістнадцяти до двох тижнів після народження. До речі, 50,000 населення в наслідок Чорнобильської катастрофи отримали дозу радіації подвійно сильнішу від цієї котра на думку Гікса може убити нервові клітини в народжених дітей.

Найбільш вірогідні дані про співвідношення між радіацією і розумовим недорозвиненням маємо із даних зібраних в Японії після атомових вибухів в Гірошімі і Нагасакі. Ямазакі (1954), та інші дослідники, писали, що вагітні жінки в Гірошімі і Нагасакі, котрі були близько до центру вибуху приводили на світ дітей, котрі в багатьох випадках були розумово недорозвинені. Міллер (1956) прийшов до висновку, що найбільш дані про розумове недорозвинення мали діти, котрі в час атомового вибуху були поміж сьмим і п'ятнадцятим тижнем зачаття. Міллер (1956) і Ямазакі (1966), вказали на три чинники, які мають високе співвідношення між радіацією і розумовим недорозвиненням. Ними є: сила радіації, вік зародка, віддалі вагітної матері від центру вибуху. Беручи до уваги дані Ямазакі та інших японських дослідників, у випадку катастрофи Чорнобиля, котра сталася 26-го квітня, 1986 року найбільше ризико розумового недорозвинення мають ті діти, котрі були зачаті приблизно роком і 20-тим січня 1986 роком і 20-тим березнем, 1986 роком. Треба також брати до уваги, що діти зачаті раніше чи пізніше хоча не будуть олігофреними (розумово недорозвиненими в поважному стані), все ж такі були виставлені на легші ступені розумового недорозвинення. В Україні більшість із цих дітей зачнуті ходити до дитячих садків в 1991 році і до першої класи в 1992 році.

Є поважні проблеми із ідентифікацією поодиноких дітей загрозлених розумовим недорозвиненням, які народилися на Україні приблизно поміж жовтнем і груднем 1986 року. Про деякі із цих проблем згадав раніше Марплес (1988). Наприклад, советські джерела не дають майже жодної інформації про новонароджених дітей із дефектами центральної нервової системи чи з розумовим недорозвиненням. Часто така інформація є суперечною. Наприклад, колишній міністер здоров'я УССР Романенко заявив в березні 1987 року, що понад 1,500 вагітних жінок, які жили в окозії Чорнобиля привели на світ здорових дітей. Майже в цей сам час Лукіянова повідомила журналістів, що „більшість дітей”, що їх привели на світ жінки евакуйовані із зони Чорнобиля, не були під впливом радіації. Із цієї заяви можна робити припущення, що багато були під впливом радіації. Тут також слід звернути увагу, що в жодному числі „Вісника” Академії Наук УССР за 1986 рік не появилася ані одна наукова розвідка про Чорнобильську катастрофу. На вияснення треба було чекати аж до 1990 року. В числі 12-му „Вісника” за 1990 рік читаємо: „...в умовах командно-адміністративної системи не були вчасно прийняті необхідні рішення щодо екологічної безпеки населення. Замовчування, брак інформації про справжні масштаби забруднення та повільність у вжитті заходів з боку державних органів по ліквідації наслідків аварії призвели до заострення соціальної обстановки... Лише недавно Верховна Рада Української РСР оголосила республіку зоною екологічного лиха”.

Розміри катастрофи Чорнобиля тяжко собі уявити. Експерти, як, наприклад, Медведєв (1990), твердять, що Чорнобиль спричинив більше екологічне нуклеарне забруднення в Європі ніж усі пробні атомові вибухи разом від 1945 року. Радіоактивне зашкідження простягнулося на одинадцять округ, у котрих живе приблизно сімнадцять мільйонів населення, в тому числі два з половиною мільйонів дітей. На конференції в Києві в травні 1988 року, Предсідник Радянської Радіологічної Комісії подав до відомства, що приблизно 50,000 населення отримали сильну дозу радіації. Найбільш трагічними жертвами нуклеарної катастрофи були немовлята і малі діти бо в наслідок радіації багато із них були виставлені на велике ризико ушкодження мозку і пов'язаних із цим олігофрених і розумового недорозвинення. Про ці проблеми маємо найменше відомостей із советських джерел (Марплес, 1988).

Картина з майбутнього України.

теї”, що їх привели на світ жінки евакуйовані із зони Чорнобиля, не були під впливом радіації. Із цієї заяви можна робити припущення, що багато були під впливом радіації. Тут також слід звернути увагу, що перед другим роком життя дитини тяжко поставити діагнозу розумового недорозвинення хіба, що дитина є в стані тяжкого недорозвинення, наприклад, олігофренія чи синдром Дауна (монголізм). На підставі теорії психометричних поємів відомо, що відношення між розумовим недорозвиненням в тяжкому і легкому ступені є в пропорції 1:5. Себто п'ять разів більше розумово недорозвинених є в легкому ступені.

Є два способи, котрими можна визначити число дітей які будуть розумово недорозвинені в наслідок Чорнобильської катастрофи. Найпростіший спосіб це помножити на п'ять число тих, які є розумово недорозвинені в тяжкому ступені. Інший більше скомплікований, але більше міродакий спосіб — це примінити шість рокопощирену в ЗСА психометричну методу. В цій цілі слід перевести поміри інтелекту цих дітей, які прийшли на світ поміж жовтнем і груднем, 1986 року, матері яких жили в „зоні небезпеки” в час катастрофи Чорнобиля. Отримавши точні дані про кількість розумово недорозвинених дітей у цій групі слід від того числа відняти кількість дітей, які були б розумово недорозвинені навіть, якщо б не було атомового вибуху. Число, котре залишиться власне будуть ці діти, розумово недорозвинені яких є прямим наслідком катастрофи Чорнобиля. Постає питання, як визначити число тих дітей, які були б розумово недорозвинені серед нормальних обставин? Відповідь на це питання дають численні епідеміологічні досліді друковані в науковій літературі на протязі минулих сімдесяти років. Тут зверну увагу тільки на деякі наукові розміри друковані в ЗСА на протязі минулих тридцять років.

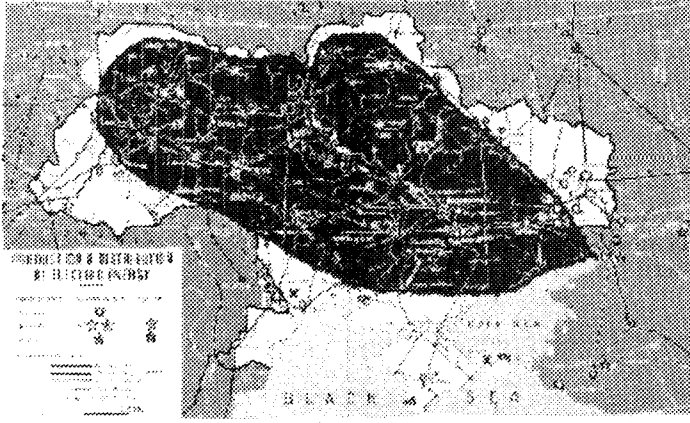
У 1960 роках Дінгман, на підставі демографічних даних, подав, що розумове недорозвинення сягає від 1-го відс. до 2-ох відс. числа загального населення. Стівенс і Гібер (1964) подали число від 2-ох відс. до 3-ох відс. населення. Більш сучасні досліді Гросмана (1983) подають число 2.5 відс. населення. Слід також взяти до уваги, що число хлопців серед загального числа розумово недорозвинених, перевищує число дівчат у відношенні 2:1. Це підтверджують наукові досліді так на Заході як і в ССРСР (Головінський, 1990).

Не маючи точних даних в тому моменті можна зробити наукове припущення, що принаймні кілька тисяч дітей можуть бути розумово недорозвинені в наслідок катастрофи Чорнобиля. До цього числа слід додати невідомі жертви, котрі були під впливом радіації поза так званою „Зоною Гродзінського”. Без найменшо-

го сумніву відповідальність за ці невинні жертви падає на Москву та її безхребетних рабів в Києві, які в час найвищого екологічного затруєння, 1-го травня, 1986 року наказували парадувати тисячі дітей вулицями Києва.

На закінчення звернем увагу на хронологію катастрофи Чорнобиля, котра недвозначно вказує на загальний брак уваги на безпеку, здоров'я і життя мешканців та злочинну поведінку командно-бюрократичної адміністрації того часу.

Як відомо, вибух атомового реактора стався в годині 1:45 над ранком 26-го квітня, 1986 року. Шойно 20 годин пізніше (Медведєв, 1990) стало відомо, що реактор викидає в повітря колональну кількість радіоактивних елементів. В час сильного затруєння повітря, партійний районний комітет Прип'яті наказав відбавити в школах нормальне навчання в суботу 26-го квітня, 1986 року. Про це згадає Медведєв у своїй книжці (1990), на сторінці 143. 36 годин після атомового вибуху, бо аж в годині 2-й по полудні, 27-го квітня, власті наказали офіційну евакуацію Прип'яті і околиць. Шойно в понеділок, 28-го квітня, коли науковці в Швеції повідомили про ненормальну радіоактивність в повітрі, советський уряд був змушений признати до катастрофи. На протязі критичних 48 годин під впливом радіації сталася тератогенетичні зміни в клітинах тисяч дітей. До відомих жертв Чорнобиля треба також зарахувати тисячі ще невідомих жертв майбутнього, котрі ставши розумово недорозвиненими будуть нести цей тягар на протязі цілого життя. За цей український „голокошт” несе безпосередню відповідальність Москва.

ПОДОРОЖ СЕРЦЯ 1991-1992

Дня 19-го квітня виїхала в Україну Оксана Павлюкович-Іоанн із Міннесоти, щоб там в порозумінні і за згодою голови „Зеленого Світу” в Україні д-ра Юрія Шербака і міністра охорони здоров'я д-ра Юрія Сліженка враз із Українським Культурним Центром „Гетьман” розпочати свою „подорож серця”, яку вона обміркувала і підготувала зовсім сама.

О. Павлюкович закінчивши студії із засобів інформації, виробляє відео, текст до різних вистав і працює в містечкій інсталяції, порушає великою трагедією атомового вибуху в Чорнобилі вирішила саме у п'яті річницю цієї трагедії 26-го квітня таку в Чорнобилі розпочати свою подорож наколесником по всіх, як вона називає „чорних зонах України”.

О. Павлюкович вважає, що її подорож, яка має тривати шість місяців розпочинає ритуал перетворення, аби від жалоби серця: з приводу аварії в Чорнобилі перейти у дію, щоб на цілий світ розголосити трагедію дітей отруєних радіаційними проміннями. Отож, головним завданням її подорожі є зустріч і співпраця зі шкільними дітьми, від яких вона збиратиме розповіді, рисунки та всі враження, зв'язані із небезпекою і наслідками радіації. Все це вона буде збирати та записувати на відео, а відтак Оксана планує видати книжку в шістьох мовах саме на основі цих дитячих оповідань і рисунків.

Метою цієї запланованої „подорожі серця” є дати можливість висловитися дітям і передати їх почування, а відтак їх розголосити на цілий світ.

Великий та сміливий задум О. Павлюкович хоче перевести вона сама та власною коштом з допомогою деяких американських установ, що цим зацікавлені. Вона, однак, запрошує

Друга світова війна змінила світ. Ми вийшли в ядерну добу, позначену великим розвитком науки, технології та індустрії. Старі джерела енергії не вистачали і без нових грозив застій і економічна криза. Атомні реактори — дар ядерної доби — стали необхідністю, зокрема для промислових країн.

Ці ядерні джерела енергії дали й дають людству необмежені користі, але різноманітні екологічні проблеми та небезпеки, особливо для країн, відсталих у науці й технології. Наша наука й знання в цій галузі, навіть на Заході, є досить давніми недостатніми, щоб стовідсотково вилікувати всяку небезпеку. Бракувало же потрібного досвіду, бож ядерній добі всього 50 літ, а атомні реактори ще молодіші. Багато гірше було на Сході, де реактори будувалися в поспіху, часто з незадовільним експертним знанням та незадовільним технологічним устаткуванням.

Безпека кожного атомного реактора залежить не лише від його кращої чи гіршої конструкції, але передусім від трьох експертних систем, що його обслуговують, а це людина, механічна система та комп'ютер. Кожна з цих систем може помилитися. Щоб це уникнути, сьогодні в деяких модерних реакторах такі системи є подвійні або потрійні, щоб себе взаємно контролювати. Зосібна до експерта — людини ставиться особливо високо вимоги. Вона мусить мати неабияке знання, вишкіл та досвід. Мусить бути здібною діяти й реагувати в кожній критичній ситуації. Тут немає місця на які небудь компроміси, протекції тощо.

Нам сьогодні відомі три аварії атомних реакторів:

ПОДОРОЖ СЕРЦЯ 1991-1992

О. Павлюкович

інших українців прилучитися до її подорожі, бо вважає, що лише силою наших сердець можна дати властиву допомогу цим невинним жертвам атомової аварії.

Після закінчення „подорожі серця” в Україні, О. Павлюкович буде продовжувати її в Америці, Канаді, Європі та Японії, де будуть виставки дитячих праць, їхні містечкі твори видані в серії карточок і сорочок. Із звуко-і відео записів будуть виготовлені програми в радіо і телебаченні до поширення інформації про наслідки „чорної аварії”, — як її називає ініціаторка цілої акції. Усі приходи із цих заходів та книжечки, якщо „подорож серця” має бути завершена, призначені на Фонд Допомоги Дітям Чорнобиля.

„Голоси дітей з України як птахи летять по світі. Вже час, щоб наші зерна життя, наші діти, проголосили себе світові. Щоб світ не міг говорити, що немає вже кому рятувати тому, що голосів не чути... — такі ми словами кінчає О. Павлюкович свій заклид до „подорожі серця”, яка повинна в якийсь спосіб охопити не лише одну людину, але всіх, кому близька доля чорнобильських дітей.

Д-р Леонід Мостовий

У П'ЯТУ РІЧНИЦЮ

Віндскейл, Англія, 1957 рік, на тримильовому острові, ЗСА, 1979 рік і врешті в Чорнобилі, Україна, 1986 рік. Ця остання — найтрагічніша та найбільш нищівна. Були й інші, але вони з таких чи інших причин не набрали всесвітнього розголосу. Причиною всіх отих аварій була безпосередньо чи посередньо людська помилка — як вислід дефективної функції однієї чи обидвох допоміжних систем.

Ядерні джерела енергії кладуть велику відповідальність на уряд і народ, що їх має. Коли нема демократичної системи, народ не має голосу. І це, мабуть, одна з основних причин Чорнобильської трагедії.

З огляду на користі, що їх дають атомні реактори, ми беремо ризик, але є багато факторів, які отой ризик збільшують або зменшують. Сьогодні вже наука й технологія дуже близька того, щоб довести фактури ризику до нуля.

Чому й як дійшло до чорнобильської аварії, а з нею і неописаної трагедії нашого народу, знаємо ми, і знає світ, але він, на жаль, мовчить — в ім'я добрих відносин з советською імперією. Винні за Чорнобиль не лише ті, що їх осуджено й засуджено, але й ті, що не були на лаві підсудних. Їх засудити історія. Справжнім злочинцем без усякого оправдання є затягання на довгий час цієї великої катастрофи, не попередивши населення про велику небезпеку і тим самим виставивши мільйони людей і тисячі дітей на радіоактивне опромінення, що його хоча частинно можна було уникнути.

Коли вогонь горить, вода греблю рве, громи б'ють, бомби падають — людина бачить, чує, тікає і ховається. Смертельна радіація не має ні звуку, ні кольору, ні запаху. Її відкривають спеціальні апарати, недоступні пересічній людині. Обов'язком кожного уряду, чи до того покликаних установ, є інформувати й рятувати своїх громадян, де можна й як можна від радіоактивних

чи інших небезпек. А в нас на Україні сталося навпаки. Як іншаке було це тут в Америці в часі тримильового вибуху. Дені і ніч остерігали, радили й рятували, хоч і не було наявної небезпеки. Вже 12 літ минуло і досі не зареєстровано ніякого пошкодження радіацією ні людей, ні довкілля.

Сьогодні, в п'яту річницю Чорнобильської трагедії, вся Україна, Білорусія та інші суміжні землі повинні з вдячністю віддати пошану всім тим, що віддали своє життя або здоров'я при гашенні пожежі. Вони не допустили до поширення горіння на інші реактори, чим стримали ще більшу катастрофу неописаних розмірів.

Що ж тепер, ляментувати, нарікати, шукати винних? На все те нема часу. Лишим це історії, чи покликаним до цього судовим органам. Очевидно, міжнародний Суд у Газі повинен би розглянути справу Чорнобиля, але хто внесе таку скаргу. Там було б багато чого розглянути та довідатися, бо там була не одна причина того, що сталося.

Сьогодні, і там на Україні — і тут у діаспорі, треба діяти. Що сталося, не вернеться. Треба дивитися в майбутнє, як зменшити заподіяне лихо, рятувати те, що ще є до врятування і як запобігти таким нещастям у майбутньому.

Заражені радіацією землі, ліси й води та все, що на них і в них живе й росте заражуватимуть далі простори. Загордження колючим дотром заражених територій, чи оточення залізобетоном ушкодженого реактора, де заховані 180 тонн ядерного палива, це тимчасова — подекуди примітивна, — але в даному випадку єдино можлива розв'язка складної ситуації. Така розв'язка не може бути перманентною. Якщо б ми з тим примирилися, ми поповнили б другу аварію.

Нема причини применшувати наслідків Чорнобильської трагедії, як це робить в Советському Союзі, чи деким на Заході. Але й не слід їх у зневірі перебільшувати.

вати, мовляв, „не тратьте, дядьку, сили — спускайтеся на дно”. Твердий, суто науково-факховий підхід і оцінка — без емоцій та політики — буде корисним і матиме конкретні позитивні наслідки.

Вістки з України відкривають все нові й нові терени зараження. Треба серйозно й без зволікань братися за дальшій деконтамінації того, що заражене і запобігати його розповсюдженню. Багато можна досягнути через розрізнення, вимивання, поховання, фільтрування та примінення інших модерних методів деконтамінації. Це велике діло, яке потребує висококваліфікованих людей, великих фондів та відповідної технології. Ніде правди діти, сама Україна чи Білорусь з тим ділом не впорасться, а на Москву нема що надіятися. Без допомоги Заходу ми самі тому лихові не зарадимо. Країни демократичного Заходу та Японії, що мають у цьому ділі досвід і потрібну технологію та фонди, можуть і повинні нам допомогти. Але як їх до цього наклонити?

В першу чергу потрібна докладна аналіза усіх аспектів Чорнобиля, особливо засяг і ступінь радіоактивного зараження, бо досі все це лише доривочне й непевне! А ціла Україна живе під страхом Чорнобиля. Тому повні, докладні й вірогідні студії й досліді та їх опублікований звіт матиме велике психологічне значення для України. Очевидно, багато можуть зробити науковці України. Але з чисто престижних мотивів такі дослідження повинні

(Закінчення на стор. 7-ій)

„Земля на століття залишиться нечистою”

— Таке жакливе ствердження робить заступник голови Комісії Верховної Ради України з питань Чорнобильської катастрофи і депутат Іван Валєня, в часі перебування на терені ЗСА. Не менше від цього ствердження є застрашуючі своєю безконечністю і числом факти, які він подає, а які досі були засекречені або не зібрані. І тому І. Валєня це раз підкреслює непростимий для людства злочин, що його вчинили офіційні чинники ССРСР, замовчуючи спершу перед населенням України, а відтак і перед цілим світом аварію 26-го квітня 1986 року. Та ж це засекречування коштуватиме тисячі жертв у людях, які невідомо небезпекі радіації, негайно після 26-го квітня вели нормальне життя, працювали в городах, купалися в Дніпрі, а 1-го травня маршували, як звичайно вулицями міст та містечок, відзначаючи словозвісну річницю червоної революції. А відтак промовчувано послідовно жертви у людях, число смертності і дальших захворінь, а передусім ширину та силу радіації.

І. Валєня

І. Валєня, перелічуючи жакливі наслідки аварії в Чорнобилі, пригадає нам також, що цей вибух чекав верного реактора був на 150 разів більший як славний вибух бомби в Нагасакі. Але і це було засекречено, тому на його думку, міжнародна конференція, що відбулася у Відні вже у 1986 році, опирала свої висновки на повний брехні, коли йдеться про причину і силу аварії. Він вияснює нам, що сама атомова станція була побудована в Чорнобилі на геологічному розламі, а причиною аварії були конструктивні недотачення і похибки. Коли проло б врятувати сотні їх від певної загибелі. Під безпосередньою радіацією було 1 8/10 мільйона населення, а в тому 360,000 дітей і 100,000 молодих людей в віці 15-20 років.

дотягнень в конструкції і хоча їх багато після аварії зліквідовано, деяких з них не було можна і тому є небезпека, що вибух може повторитися.

— А передусім — підкреслює він — ніхто і ніде в світі не має досвіду як зліквідувати цей четвертий зникнений реактор, а після того всі інші три, як цього домагається Комісія, що її очолює Володимир Яворівський із своїм заступником, а нашим гостем І. Валєною. Він пояснює нам також, що славний „саркофаг” вже має поважні щилини, не герметичний і покривка похляється. Якщо вона впаде — тоді сотні атомового пилу розійдуться у повітря. Тому треба штучно знайти скорониче для радіації, яка і далі промінює — але станції в Чорнобилі в цілості не можна закрити, скорше як у 1995 році. А тим часом у Москві хочуть, щоб один реактор закрити шойно в 2007 році, другий рік пізніше, а третій в 2013 році.

Комісія для питань Чорнобиля у Верховній Раді України поставила ряд вимог, щодо реакторів та забруднених зон, лікування, рятування землі і населення. Хоча вони були прийняті в першому читанні ще далеко до їх затвердження, а тим часом час іде і число жертв з дня на день зростає.

Тому Комісія шукає допомоги всіх країн, цілого світу, бо ця катастрофа має глобальне значення і приносить глобальну небезпеку. Другого Чорнобиля пережити Україна не може. Це і є причиною поїздки І. Валєні по західних країнах, де він шукає допомоги в державних чинниках, в екологічних товариствах у акцій вимини дітей на лікування та інше. Але, як він підкреслює — накінець треба завжди вважати, щоб усі допомога ішла в українські руки, бо Україна її найбільше потребує!

О. К.

A.B.

В П'ЯТУ СУМНУ РІЧНИЦЮ ТРАГЕДІЇ
ЧОРНОБИЛЯ
складаємо 250 дол.
на „ФОНД ДОПОМОГИ ДІТЯМ ЧОРНОБИЛЯ”
Пластовий Курінь
„Верховинки”

Д-р ЄВГЕН ОЛЕНКО
внутрішні хвороби
приймає у Квінсі і виїжджає на виклики додому.
Дентист ОЛЬГА ОЛЕНКО
Профілактика хвороб ясен і зубів. Лікування і протезування. Косметична стоматологія. Приймається тільки за попереднім домовленням.
Адреса у Мангеттені: 105-37 64th Avenue, Forest Hills, N.Y. 11375 (718) 459-0111
Адреса у Квінсі: 630 5th Ave., Room 1803, New York, N.Y. 10020

ВИСТАВКА ОБРАЗІВ
Ярослава Вижницького
(ГІМАЛІЙ, КРАЄВИДИ, КВІТИ)
Відкриття в п'ятницю, 10-го травня 1991 р.
о год. 7-й веч.
Відкриє Дарія Маркус
Культурний Осередок
при церкві свв. Володимира і Ольги
в Чикаго, Іллі.
10-11-12-го травня 1991 р.

Наукове Товариство ім. Шевченка
в Америці
запрошує членів і громадянство на
ЮВІЛЕЙНИЙ ВЕЧІР
який відбудеться
в суботу, 4-го травня 1991 р.
з нагоди 95-тиліття свого
дійсного члена
ІВАНА КЕДРИНА
-РУДНИЦЬКОГО
Слово про Ювілята:
проф. ЛЕОНІД РУДНИЦЬКИЙ, голова НТШ і
д-р ЯРОСЛАВ ПАДОХ
ІВАН КЕДРИН: „Неписані закони історії” — доповідь
Після доповіді — КАВА і СОПОДКЕ
Початок — 5-та год. по пол.
Дім НТШ в Нью Йорку
63 Четверта авеню (між 9 і 10 вулицями)

Крайовий Комітет
Відмічення
Трагедії
Чорнобиля
ЗАКЛИКАЄ УКРАЇНСЬКУ СПІЛЬНОТУ
ВЗЯТИ УЧАСТЬ У
ВІДМІЧЕННІ
5-ої РІЧНИЦІ
ЧОРНОБИЛЯ
П'ятниця, 26-го квітня 1991 р. —
МОЛЕБНІ
по всіх Українських Церквах
Субота, 27-го квітня 1991 р. — Нью Йорк
11-та год. ранку — **СИМПОЗИУМ**
в Українському Інституті Америки
2 East 79th Street
Коспонзор УІА
Неділя, 28-го квітня 1991 р. — Вашингтон, Д. К.
1-ша год. по пол.
СОБОРНИЙ МОЛЕБЕНЬ
і ТРАУРНИЙ ПОХІД
до АМБАСАДИ ССРС
Site: Lafayette Park, напроти Білого Дому
Український Конгресовий Комітет Америки
(212) 228-6840
Українсько-Американська Координаційна Рада
(212) 505-1765
Конференція Безсторонніх Організацій
(212) 254-5130

Скільки...

(Закінчення зі стор. 1)

Голос Люби помітно тремтить, коли вона доходить до цієї частини своєї сумної розповіді.

— Два місяці перебувала я з Мар'янкою в цій лікарні, але там порятунку не мали. Коли я часто стояла, плаючи, на коридорі, зустріли мене добрі люди, д-р Зенон і Надія Матківські. Коли б вони не співчували моїй трагедії — я б не була тут сьогодні.

Н. Матківська обіцяла, що ми об'їзди з Мар'янкою зможемо поїхати „Мрією” до ЗСА, а тут вже будуть дитину лікувати. Ісправді, я сама не вірила, що таке можливе, але вона постаралася про виклик, про всі потрібні папери. Від'їзд літака „Мрії” відклали кілька разів і кілька разів мої надії захитувалися. На щастя у Мар'янки наступила ремісія і не було так важко. Коли прийшла вістка, що „Мрія” відлітає, ми поїхали до Москви так „на пропало”, не знаючи нікого і не маючи ще візи. Але і там знайшли добру душу д-р Орест Ткачик, що також літує „Мрією”, заопікувався нами. Дослівно 10 хвилин перед год. 6-ою вечора, ми дістали візу і поїхали до Москви, де причалила „Мрія”.

І так ми опинилися в Америці, розповідає Люба. Чи знаєте, що як висіли з літака перелякані і втомлені, не хотіли вірити, що ми на чужій землі, що нас тут тепло прийняли, пригортали добрі люди... Д-р З. Матківський зорганізував нам лікування у спеціаліста, голови відділу онкології університету Сйл-д-ра Бірдієлі пані Фіцалович взяла нас немов рідних до себе... — і знову голос Люби тремтить при тій розповіді.

Мар'янка сидить поруч і переглядає книжки, що їх приніс наш головний редактор для неї. Але опікунок наших гостей, споглядаючи на неї, просить принести щось до пиття і перекуску, бо дівчинка помітно блідніє і тратить сили. Вона вже перейшла сім поважних хемотерапій, які знизили відсоток злоякісних клітин до 5 — отже знову прийшла ремісія. Але ці хемотерапії незвичайно важко вона приймає і потребує після кожної майже тиждень, щоб набрати сил. Ми приносимо для Мар'янки перекуску, а її мати просить нас писати докинче про те, як безмежно вона вдячна усім тим, що їй допомогли прийти сюди і пробувати рятувати її одну дитину: в першу чергу родині Матківських, Марті Андріюк, Л. Фіцалович, і всім українцям доброї волі у Нью-Гей-

вені, що дають їм стільки серця і допомоги. Навіть представниця американської соціальної опіки виявляє для Мар'янки особливо багато тепла. Це вона поставилася за розкину перуку, яка дозволяє дівчинці забути про довгу косу, що її знищила хемотерапія, вона дає тепер від організації „Три бажання” приватний комп'ютер і можливість відвідувати школу, тоді коли дитина почуватиметься краще.

Саме тепер в часі поїздки до нас, до Джерзі Сіті, Мар'янка навіть усміхається

непевно і цей усміх роз'яснює їй прегарне личко, немов сонце на захмареному небі.

Однак, ми знаємо, що хмари прийдуть знову і що наступного дня дитина знову буде терпіти від наслідків хемотерапії.

Мар'янка з мамою і своєю опікункою відходять, прощаючись з усіма членами редакції. А ми дивимось їм услід з питанням, на яке ніхто не знаходить відповіді: „Скільки їх ще буде таких Мар'янок із смертельною недугою в крові?”

У п'яту річницю

Закінчення зі стор. 4

бути переведені під егідою Міжнародної атомної агенції з осідком у Відні (International Atomic Energy Agency). Уряд України повинен формально звернутися в цій справі до генерального директора цієї установи, д-р Ганса Блікса. Авторитетне звітлення такої дослідної комісії влечить отри-

мання технічної та економічної допомоги Заходу. Вже найвищий час, щоб парламент України, Верховна Рада, надіслала голос, і справу Чорнобиля як слід обміркувала та винесла відповідні рішення. Це було б особливо вказане тепер, у п'яту річницю цієї трагічної дати. На часі тепер були б покликання до життя перманентної екологічної комісії України, що її завданням були б студії, перевірка, нагляд і опрацювання методів та плянів запобігання і очищення екологічного забруднення України. Такий комісії будуть потрібні рухомі лабораторії з приладами до мірних радіоактивних зараження людей, землі, води тощо. Отут з допомогою могла б прийти наша діаспора, фінансувати отакі лабораторії на косяках. Це була б конкретна допомога батьківщині. Екологічне добро в інтересі всіх громадян України, хто б вони не були.

Обмеження поширення радіоактивного зараження під сучасну пору чи не найбільш пекуча проблема. Інакше число дітей Чорнобиля буде помножуватися. Советський Союз буде численні житлові оселі в південних районах України, щоб туди переселити сибіряків. Чому не має місця там для наших людей, що все ще живуть у заражених околицях? Їм належить пріоритет переселення і в цій справі інтервенція уряду України є більш як побажана.

Наступна з черги надзвичайно важлива проблема є потреба перегляду всіх існуючих на Україні реакторів, а є їх там 45. Така й була рекомендація, винесена на конференції в справі Чорнобиля згадуваної Міжнародної агенції атомної енергії у Відні 25-го—29-го серпня 1986 року. На думку західних спеціалістів, українські атомні реактори відстають, під оглядом безпеки, від прийнятих на Заході норм критеріїв. Очевидно, всіх їх замкнути не можна, але треба мати послідовний плян їх перебудови та удосконалення.

Кора реакторів на Україні охолоджується кип'ячою водою і її пара жене турбіни. На Заході реактори мають дві водні системи. Одна — це та, що охолоджує кору. В ній вода не кипить, бо вона під великим тисненням. Друга система з водою, що кипить і жене турбіну, але вона не є в близькому сусідстві кори і її експлоатувати, якщо б така й трапилася, не мала б радіоактивної небезпеки. І саме тому на тримисловому острові не було експлоатувати, а паливо лише стопилося і потекло в долишні склепіння. Все це вже досьгодні відхищене, але там було всього 30 тонн палива, а в 196 тонн, як у Чорнобилі. В Чорнобильських реакторах, крім кип'ячої води й пари, що спричинила експлозію, вживано ще й велику кількість запалених матеріалів, зокрема графіту, а це все спалахнуло пожежаром.

Експлозія пари понесла зі собою тонни горючого радіоактивного палива, різні радіоактивні відпадки, порох, фрагменти кори реактора й все інше. Шіллони й відкриті склепіння реактора дали вільну дорогу радіоактивним газам. Все те хмарою понеслося над Україною та суміжними, а то й дальшими землями, розповсюджуючи радіоактивне за-

раження, що його процес ще незакінчений. Нема дива, що Міжнародна агенція атомної енергії не рекомендує, а властиво забороняє охолодження реакторів кип'ячою водою.

Сильне опромінення вбиває швидко, але, по-вашому, вбиває поволі. Медичне діагностичне опромінення організм толерує, бо воно дорівнює і є час на відбудову. Коли ж це опромінення постійне, хоч і не великої дози, організм з часом втомлюється, його відпорність гасне і він гине. Очевидно, відпорність кожної людини є різна, але ніхто не має абсолютної відпорності.

Здавалося б, що атомні реактори, це велике зло, але воно так не є. От, хоч би взяти до уваги екологічні зазначення Америки. Її 108 реакторів річно дають 4000 тонн радіоактивних відпадків, під час коли всі інші джерела енергії лішають річно біля 280 мільйонів тонн відпадків.

Нові, наймодернішої конструкції та технології, реактори, що їх американські компанії будуть вже в Японії, уживатимуть не 200 чи більше тонн палива, як це було в старих, зокрема советських реакторах, а всього одну чи дві тонни палива і матимуть ту саму, або й більшу, потужність. Таким чином поховання радіоактивних відпадків перестане бути проблемою. Це важливе, що ще невідомо, як довго світ буде залежний від цього роду енергії. Крім того оці нові реактори — як IFR („Integral Fast Reactor”) чи FSR („Fail — Safe Reactor”) не представляють майже ніякого ризику аварій. Але це вже тема для себе. На превеликий жаль, Україні це до того далеко, бо побудова таких реакторів економічно ще довго буде нам не під силу.

Кожна доба має свої пекучі проблеми. Екологія є й буде проблемою нашого віку. Від її розв'язки залежатиме майбутнє світу. Ми не сміємо заневищувати докиля таким прискоренням темпом, як це в нас на Україні діється. Очищення України від Чорнобильського горя, що може генетично сягати в майбутні покоління, як теж очищення від інших екологічних забруднень, це священний обов'язок, що його ніяк не можна відсувати на дальший плян. Ніде правди діти, Україна має багато інших важливих проблем до поборення, але Чорнобиль, це така наша найбільша рана під сучасну пору і її треба гоїти.

У Сороковий день смерті
мого найдорожчого СИНА

бл. п.

РОМАНА НАЗРУКА

буде відслужена

СЛУЖБА БОЖА

в понеділок, 29-го квітня 1991 р. о год. 7-й рано

в церкві св. Юра в Нью Йорку

Про молитви за спокій душі покійного просить

мама — **КОНСТАНТИНА**

У другу річницю смерті
нашої найдорожчої МАМИ

бл. п.

Регіни Островської
- Чанда

буде відправлена

ЗАУПОКІЙНА СЛУЖБА БОЖА

в суботу, 27-го квітня 1991 р. о год. 5-й по пол.

в костелі св. Патрика

в Old Westberry, L.I.

Про молитви за душу покійної просить

СИН з РОДИНОЮ

Ділимося сумною вісткою з рідними і приятелями,
що у вівторок, 1991 р. відійшов від нас
на 78-му році життя

бл. п.

ЄВГЕН ШАВАЛА

ПАНАХИДА в п'ятницю, 26-го квітня 1991 р. о год. 8-й веч. в похоронному заведенні Lilly & Zeller, 1901 Eastern Ave., Балтимор, Мд.

Заупокійна Служба Божя в суботу, 27-го квітня 1991 р. о год. 10-й ранку в українській католицькій церкві св. Михайла. ПОХОРОН на українському католицькому цвинтарі св. Михайла в Балтиморі, Мд.

Залишені у смутку:

дружина — **ЕМІЛІЯ**

син — **ЮРІЙ**

та ближчі і дальша родина в Америці й Україні

Ділимося сумною вісткою,
що у вівторок, 23-го квітня 1991 р. відійшла у вічність
наша найдорожча

СЕСТРА

бл. п.

ЛЮБА САВРАС

ПАРАСТАС — четвер, 25-го квітня о год. 7-й веч. в похоронному заведенні Петра Яреми, 129 East 7th Street, Нью Йорк, Н. Й.

ПОХОРОННІ ВІДПРАВИ відбудуться в п'ятницю, 26-го квітня 1991 р. о год. 9:30 рано в похоронному заведенні, а описі СЛУЖБА БОЖА в церкві св. Юра в Нью Йорку. Тлінні останки покійної спочинуть на українському православному цвинтарі св. Андрія Первозваного в С. Бавнд Бруку, Нью Джерсі.

Залишені в горю:

сестри —

МАРІЯ КУШНІР з мужем **РОМАНОМ**

ЄВГЕНІЯ МАСЛАВСЬКІ з мужем

МИРОНОМ і родина

брат — **БОГДАН** з родиною

родина в Америці й Україні

Ділимося сумною вісткою, що 23-го квітня 1991 р. відійшов від нас у вічність
на 94-му році життя
наш найдорожчий **МУЖ, ТАТО і ДІДУСЬ**

бл. п.

ГРИГОРІЙ ГЕБА

колишній учасник Визвольних Змагань та охорона головного отамана Симона Петлюри,
довголітній член УНСОЮЗУ.

Горем прибиті:

дружина — **АННА**

син — **ІВАН** з дружиною **ЕПИСАВЕТОЮ**

синова — **МАРІЯ ГЕБА**

внуки —

д-р **ГРИГОРІЙ ГЕБА** з дружиною

БОГДАННА ГЕБА

ДАНА

ЛІНДА з мужем

ЛЕСЯ з мужем

КАТРУСЯ

БОГДАН з дружиною

та три правнуки

ПАНАХИДА — в четвер, 25-го квітня о год. 7-й веч. в похоронному заведенні Gray Parker, Port Jervis, N.Y.

ПОХОРОН — в п'ятницю, 26-го квітня 1991 р. о год. 11:30 з української католицької церкви на місцевий цвинтар в Glen Spay, N.Y.

ФЕСТИВАЛЬ церкви
св. ЮРА в НЬО ЙОРКУ
святкуйте з нами!

П'ЯТНИЦЯ 17 ТРАВНЯ 4 по пол. до 11 веч.

СУБОТА 18 ТРАВНЯ 11 рано до 11 веч.

НЕДІЛЯ 19 ТРАВНЯ 1 по пол. до 10 веч.

схиг 7-ма вулиця поміж 2 і 3 авенюми

(Закінчення зі стор. 2)

За останні місяці в пресі з'явилось кілька статей про українське життя Харкова, про потребу допомогти журналістам „Березі” (колишній „Прапор”), про те, що можуть зробити українці на Заході, зокрема колишні харків'яни.

Вагу „Березі” офіційно чинники оцінюють передусім за кількістю передплатників. А від цієї „ваги” залежить виділення паперу та урядові дотації й пільги. Отже, насамперед слід ширити передплату журналу. В Америці й Канаді передплату приймає: Mr. Matian Kots, P. O. Box 33, Lexington N. Y. 12452. Річна передплата — 47 ам. доларів.

Редакція журналу згадує, що найвідчутнішою допомогою — крім передплати — був би закуп паперу на Заході для потреби видавництва. Часопис не має свого валютного рахунку (а коли б і мав, то за чинним у СРСР законодавством про валютні операції переказ грошей не був би вигідний). Допомоги потребують й інші українські заклади Харкова — школи, культурний центр „Слобожанщина”, музей, книгозбірня тощо. Щоб харківські культурні інституції мали до кого звернутися, доцільно й добре було б, щоб на Заході постав Осередок допомоги Харкову, зв'язку з Харковом, передатна ланка, що лучила б харків'ян з позаканцелярцями.

Оксана Соловей

Виставка з нагоди святкування століття українського поселення в Канаді

Ярослав Головач, старший дорадник канадського міністерства лісового господарства, активний громадський діяч, шведський жерстводавця на громадські і харитативні цілі, несподівано помер 10-го жовтня м. р. в Оттаві.

Народжений в 1928 р. в Галичині, покійний Ярослав отримав середню освіту в Німеччині, а вищу в Канаді, де він здобув диплом інженера-лісника. Працював спочатку в онтарійському провінційному міністерстві лісового господарства, а потім — у федеральному міністерстві, де він був старшим дорадником в справах торгівлі лісовими продуктами з Советським Союзом.

В зв'язку зі своєю працею Ярослав Головач часто відвідував (деколи 5—6 разів на рік) РСФСР, Україну й Польщу. Під час тих відвідин він навідувався близькі контакти з урядовими й науковими діячками й науковцями з ділянки його праці, а також з українськими громадськими установами. Він мав особливу близькість з товариством української культури „Славутич” у Москві, яке відвідував кожного разу під час поїздки в СРСР. При цих відвідинх він їм постійно посприяв українську літературу з Канади.

За час своєї професійної

праці в провінційному та федеральному урядах покійний зібрав велику кількість книжок і наукових матеріалів, які мали відношення до лісового господарства та до торгівлі лісовими продуктами. З притаманною йому пильністю і глибоким знанням предмету він покласифікував усі наукові і професійні матеріали і виготовив обширну картотеку з цінними інформаціями і вказівками, де знаходилися відповідні документи чи книжки.

Після його несподіваної смерті дружина покійного, Зіновія Головач, вирішила видати цілу колекцію Ярослава Головача якійсь українській установі. Оста-

точно, після консультації зі знайомими покійного, вона прийняла рішення подарувати колекцію її чоловіка філіяльному Всесоюзному Інституту підвищення кваліфікації керівних працівників лісового господарства в Боярші, що біля Києва.

Виникла проблема, в який спосіб переслати всі ті матеріали, які важили понад 1,000 кілограмів. Приятелі покійного п. Головача звернулись до фундації „Сейбер” в Бостоні, ЗСА, за порадою. Рівночасно місцеве Товариство Прихильників Народного Руху України пообіцяло допомогти фінансово в оплаті перевозу колекції. При кінці березня ц. р. всі матеріали були спаквані і відтранспортовані до Бріджпорта, ЗСА звідки вони разом з іншими матеріалами будуть відіслані кораблем до Європи, а опісля дорожнім транспортом до Львова і Києва.

Цінний дар Українському Інституту Лісового Господарства в Києві

Хоч офіційне відкриття святкування століття українського поселення в Канаді ще не відбулося, державні архіви Канади влаштували 26-го березня ц. р. виставку документів, фотографій, картин та інших пам'яток, пов'язаних з історією імміграції українців до Канади.

Виставку урочисто відкрив Генерал-губернатор Канади Рамон Гнатішин, який, промовляючи до присутніх, підкреслює, що його предки були серед українських піонерів, які прибули до Канади в кінці 19-го століття. Генерал-губернатор промовляв англійською, українською та французькою мовами. Він згадав про значний вклад українських поселенців у розбудову канадської держави, як також про їх численну участь в рядах канадських збройних сил під час Першої й Другої світових воєн.

Між присутніми на відкритті виставки були: дружина Генерал-губернатора,

Герда Гнатішин, суддя Верховного Суду Канади І. Дж. Сопінка, член Федеральних Палат Громад д-р О. Кінді, деякі вищі урядові державні міністри та урядові чиновники, парох обох українських церков та кореспонденти телебачення, радіо і преси.

Організацією і приготуванням виставки займався голова Слов'янського відділу державних архівів, Мисир Момрик. В гарно оформленій в трьох мовах брошурі, виданій з нагоди відкриття цієї виставки, є багато цікавих інформацій про історію українців Канади за останніх сто років. В Оттаві виставка буде відкрита до половини квітня ц. р. Опісля вона буде висловлена в інших осередках, де живуть українці, а в місяці жовтня ц. р. буде відкрита цілий місяць у Торонто.

Степан Яворський

ПАЧКИ на УКРАЇНУ

Повна обслуга для висилки пачок з новою і вживаною оджею. Відбереться нічого не платити. На складі маємо: відеомагнітофони, радіо, відеореєстратори, хустини, светери, нитки, харчеві посилки.

UKRAINIAN GIFT SHOP

11754 Mitchell, Hamtramck, MI 48212. Tel.: (313) 892-6563

ГРОШІ до СССР

Мінім. \$200 або 2000 рублів (10 рублів за \$1.00)

ПІКАРСТВА до СССР

74 East 7th Street, New York, N.Y. 10003, bet. 1-2 Aves. Tel.: (212) 523-3256

ХАРЧЕВІ ПАЧКИ до СССР

Шинки, кава, салами, чай, шоколад та багато інших. Ціна від \$20.50 за 8.5 кг. до \$80

ПАКУНКИ

короблем 20 ф. \$27 Власні пакунки летунською поштою 20 ф. \$45

КВІТКИ до Москви, Ленінграду і Львова

від лист. 1990 р. Росія — зима 1990/91 Москва 7 днів/6 ночей, від 1.199 дол., включно з пітаком

\$647 туди і з поворотом через Варшаву \$716 туди і з поворотом через Амстердам

ЗАПРОШЕННЯ від СССР — \$60

ВЕЛИКІ РОДИЧІ МАЛЕНЬКОЇ КИЦІ

Ред. О. П. Бандура

Видавництво „Веселка”, Київ, друком Харківської фабрики, 1990, сторінок не подано. Ціна 3.00 дол. Можна набувати у книгарні „Свободи”. Мешканці стейту Нью Джерсі зобов'язані доплатити до ціни 7% стейтського податку.

Канадська Фундація Українських Студій Canadian Foundation for Ukrainian Studies Fondation canadienne des études ukrainiennes

ЧИ ШУКАЄТЕ ЗА ОСОБЛИВИМ ДАРУНКОМ?

День народження? Різдво? День матері? День батька? Одруження? Закінчення школи? Міропомазання? Перше св. Причастя?

Чи хочете подарувати щось важливе, що не втрапить свого значення за рік чи два? Подаруйте знання, дані про батьківщину Україну. Закажите перший том «Encyclopedia of Ukraine» за 120 дол. або другим том за 130 дол., або обидва томи за 250 дол. (ціна включає поштові витрати). ПОЗА КАНАДОЮ ОБОВ'ЯЗУЮТЬ ТІ Ж ЦІНИ ДОЛЛЯМИ США.

Висліть чек, грошовий переказ, замовлення на рахунок ВІЗА або Мастеркард разом з адресою, куди вислати енциклопедію, до:

CANADIAN FOUNDATION FOR UKRAINIAN STUDIES 500 - 433 Main Street Winnipeg, Manitoba R3B 1B3

Це чергова успішна мистецька виставка Центру Українського Мистецтва (ЦУМ) з присутністю мистців. Цю виставку треба поділити на дві частини, які не в'яжуться зі собою, хіба що українською тематикою.

Одна частина — це кольорова кераміка, виконана Лідою Мотрук, яка є членом нашої громади і мешкає у Віттері, Каліф. Ліда є мистцем в укладанні візорів, які мають мотиви української кераміки з різних регіонів України, виконані золотистим сонцем і надхнені чорноземом. Ці візори мають райдужні кольори української природи і полонять очі глядачів. Вони чарують танцювальним полетом виманих пташенят, загадковими лініями, які викликають думки про українську природу і полонять очі глядачів. Вони чарують танцювальним полетом виманих пташенят, загадковими лініями, які викликають думки про українську природу і полонять очі глядачів.

Ліда Мотрук — не тільки здібна творити візори і малювати їх на кераміці, вона є ще знаменита вчителька того мистецтва, яке на чужині може недоцінюють. Крім того, Ліда викладає лекції про українське керамічне мистецтво з додатком історичних даних про Україну, перед американською публікою чи то в жіночій гуртках, які її запрошують, чи у коледжах.

Оглядати працю Ліди — це правдива насолода і тяжко відійти від тих столів та полиць, де пишасться її кераміка, товстобокі вази, плоскі тарелі, пішні лялі, керамічні писанки і багато іншого.

Друга частина виставки — з присутністю мистців, які приїхали з Києва, як Дарія Чайковська домовилася з ними, будучи на Україні. Це Ірена Остроменська-Вештак і Володимир Вештак, які привезли зі собою також працю інших молодих мистців, переважно по-мистецьки виконані плякати. Дотепер на Україні плякати уживали для пропаганди Комуністична партія і вони були виконані без почуття мистецької естетики, як і грубими нитками шиті гасла пропаганди.

Щоб змінити це поняття плякатів, художники Києва зорганізували творче об'єднання „Сенс” на чолі з Володимиром Вештаком. Об'єднання „Сенс” влаштувало конкурс у 1989 році з метою популяризації плякатного мистецтва України і створення колекції плякатів. На сьогоднішній день колекція плякатів налічує 300 оригіналів та понад 700 відбитків плякатів, які є зібрані від 1967 року мистецьким подружжям Іреною і Володимиром Вештаками та пхлюванням в їх приватному приміщенні. Голова мистецького об'єд-

нання „Сенс” інформує, що за довгим старанням „Сенс” дістав приміщення в Києві, де буде можна виставляти ті цінні плякати в майбутньому.

Ірена Остроменська-Вештак — дуже приємна молода мисткиня — спеціалізується в творенні образів водними кольорами, що передають тепло українського фольклору, будівельного мистецтва і красу природи. Її картини прикрашають дитячі видання — журнали, книжки, які появляються на книжковому ринку.

Володимир Вештак підкреслює, що кожний мистець у своїх творах відкриває власну душу, свої ідеї, мрії і красу своїх почувань. Для кожного мистця є дуже важливо мати почуття свободи, щоб творити свої шедеври, а не йти в шорях утертого наказу партії, яка не вміла піднести творчого духа своїх жителів, а створила бездушну людину, яка не вміє піднести себе на вершини чистого ідеалізму. (Ще не значить, що всі такі. Є одиниці з полетом, які заповнюють тюрми чи є вивезені на заслання).

Як звичайно, на чужині кожний з нас ставить таке стереотипне питання українцям, які приїхали відвідати Америку: „Яке враження зробила на Вас Америка?” Відповідь є майже така сама з певним застереженням: „Америка гарна країна. Можна купити все, що хочеш, тоді як в нас пусті полиці в skleпах. Тут можна вільно віддихати і висказати свої думки без страху відповідальності. Америка це свобода, але це не рідна Батьківщина, яка б вона і не була. Відвідати Америку — так, це гарно, але жити постійно — ні”.

Здається, що краще було не ставити такого питання, бо відповідь мистців викликає болічу реакцію недомовлених слів, захованих на дні душі.

Все таки належить подяка для ЦУМ в Лос-Анджелесі, що зорганізував таку мистецьку виставку і дав нам нагоду стрінути молодих мистців з Києва — столиці України.

Оля Муць

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

СУБОТА, 18-ГО ТРАВНЯ 1991 Р.

Гартфорд, Конн. Річні збори Б-ва св. Ів. Хрестителя 277-го В'їзду, о год. 4-й по пол. в залі УНДому при 961 Веверсфілд авеню в Гартфорд, Конн. На порядку: звіти та вибір нової управи. Проситись всіх членів взяти участь у зборах. — В. Василенко, пред., О. Гладун, секр.

ВІДІЙШЛИ ВІД НАС

ДАНИЛО МИХАЙЛЮК, член УНС Відд. 75-го Т-ва „Запорозька Січ” в Елизабет, Н.Дж. помер 16-го лютого 1991 року на 76-му році життя. Нар. 15-го вересня 1914 року. Членом УНС став 1946 року. Залишив у смутку дружину Марію. Похорон відбувся 18-го лютого 1991 року на цвинтарі Святого Гробу в Савтфілді, Миш. Вічна Йому Пам'ять!

Павло Павлик, секр.

МИХАЙЛО СТЕХНА член УНС Відд. 20-го в Гемтремку, Миш. помер 28-го лютого 1991 року на 83-му році життя. Нар. 19-го червня 1907 року в Настаціні, Австрія. Членом УНС став 1939 року. Залишив у смутку дружину Анну. Похорон відбувся 5-го березня 1991 року на цвинтарі св. Франціска у Фенікс, Аріз. Вічна Йому Пам'ять!

Секретар

ГРИГОРІЙ ГУЛЬДА, член УНС Відд. 261-го Т-ва „Україна” в Вілліамсвілі, Н.Дж. помер 5-го лютого 1991 року на 68-му році життя. Нар. 13-го листопада 1922 року в Філадельфії, Па. Членом УНС став 1940 року. Залишив у смутку дружину Ліліану, сніма Івана і Григорія мол., сестру Магдаліну і четверго внука. Похорон відбувся 9-го лютого 1991 року на укр. кат. цвинтарі св. Петра і Павла у Вілліамсвілі, Н.Дж. Вічна Йому Пам'ять!

Секретар

МАРІЯ Т. ЮРОВ член УНС Відд. 219-го ім. Михайла Грушевського в Мейпланд, Н.Дж., померла 3-го лютого 1991 року на 71-му році життя. Нар. 22-го липня 1920 року. Членом УНС стала 1961 року. Залишила у смутку дві дочки, сина та внука. Похорон відбувся 7-го лютого 1991 року на Фейрмонт Семетері в Ньюарку, Н.Дж. Вічна їй Пам'ять!

член Управи Віктор Кирейко

ІВАН ГЕНДА, член УНС Відд. 167-го ім. Тараса Шевченка в Вестбрі, Н.Й. помер 14-го лютого 1991 року на 71-му році життя. Нар. 15-го серпня 1919 року в Україні. Членом УНС став 1959 року. Залишив у смутку дружину Олену, дочку Павлину і сина Стефана. Похорон відбувся на Голі Руд Семетері в Вестбрі, Н.Й. Вічна Йому Пам'ять!

Секретар

МИКОЛА КОСТИРКО член УНС Відд. 486-го ім. Симона Петлюри в Сан-Франциско, Каліф. помер 8-го березня 1991 року на 90-му році життя. Нар. 1890 року в Одесі України. Членом УНС став 1965 року. Залишив у смутку сина, двох внуків, невістку та правнука. Похорон відбувся 16-го березня 1991 року на цвинтарі Сербським Колма, Каліфорнія. Вічна Йому Пам'ять!

Секретар

територіях тяжка необхідність. В Україні і Білорусії на територіях з плітністю забруднення більшою 40 юри на квадратний кілометр, а на території РСФСР вище 80 юри на квадратний кілометр. І ще одна дивна різниця. Для населення забрудненої території у програмах передбачається фінансова підтримка України 2,562.7 млн. карб., Білорусії 2,821.7 млн. карб., Росії 250 млн. річно.

Таким чином у всіх трьох названих республіках, виходячи з 35 берної концепції будуть витрачатися великі гроші на поліпшення побутової будовання шляхів, мешкання, транспорту, бо це значно дешевше переселення людей. Та й куди їх переселити, якщо 1/6 площі СС-СР — місце небезпечне для життя людини.

26 First Avenue Tel. (212) 473-3550

СВЕТРИ, ВОЯНИ ХУСТКИ, вишивані жіночі блузочки, виш. обрусси, подушки, і т. п., кераміка, різьба в Аруі — ДЕШЕВО.

BUSINESS OPPORTUNITIES

Примаємо замовлення на **ВАРЕНИКИ** (з капуста, картоплі) і **ГОЛУБЦІ** (з риби і гречаної каші). Tel.: (718) 762-5931

ПРАЦЯ

State licensed Home Health Agency seeking **LICENSED, REGISTERED NURSE** to provide patient care at home. Will train. Ability to speak Ukrainian/Polish preferred. Excellent benefits. Must have own transportation. Call (312) 989-8117 9:00 a.m. to 5:00 p.m. CARDIO-CARE, INC. 5917 N. Lincoln, Chicago, IL. 60659

ПОШУКУЄМО ЖІНКУ

до домашньої праці і до опіки над двома дітьми у віці 7 і 10 літ, після школи. Лівінгстон, Н. Дж. Прошу гопоситися на телефон (201) 994-2812.

МОЛОДА УКРАЇНКА

пошукує працю до опіки дітей і легкої домашньої праці від понеділка до п'ятниці в Nassau, Queens, Manhattan. Може порозумітися по англійськи. Tel.: (718) 631-1330 веч.

WANTED:

GUITAR PLAYER for an established Ukrainian band. VOCALS A PLUS For more information please call Pete (914) 237-2624 Basia (201) 836-3444 Walter (203) 348-1640 Mike (914) 476-3878

ДО ВИНАЙМУ

ДО ВИНАЙМУ **МЕШКАННЯ** Кухня, кімната і спальня з балконом при 39-й авеню і 45-й вул. Лонг Айленд Сіті, Н. Й.

FUNERAL DIRECTORS

ПЕТРО ЯРЕМА

УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК

Займається похоронами в BRONX, BROOKLYN, NEW YORK і ОКОЛИЦЯХ ЛУІС НАЙП'РО — директор Родина ДМИТРИЙ **Peter Jarema** 129 EAST 7th STREET NEW YORK, N.Y. 10009 (212) 674-2568

LYTWYN & LYTWYN

UKRAINIAN FUNERAL DIRECTORS

AIR CONDITIONED

Обслуга ЦИРА і ЧЕСНА. Our Services Are Available Anywhere in New Jersey. Також займаємося похоронами на цвинтарі в Бавнд Брук і перенесенням Тлінних Останків з різних країн світу. **UNION FUNERAL HOME** 1600 Stuyvesant Avenue (corner Stanley Terr.) UNION, N.J. 07083 (201) 964-4222

HELP YOUR RELATIVES IN UKRAINE TO COPE WITH CHORNOBYL RADIATION!

Personal radiation detectors/dosimeters

- * New technology developed at Atomic Energy of Canada Ltd.
- * Highly sensitive
- * Easy to use
- * No electronics
- * 90 day warranty

Price: \$89.95 + \$3.50 shipping + applicable taxes

Ontario \$107.47 Non-Ont \$100.00 USA \$93.45

Water purifiers

- * Reverse osmosis principle
- * 1 year warranty
- * Removes up to 99% radiation & other impurities
- * No electricity - uses municipal water pressure only
- * Price: \$249 + \$6 shipping + applicable taxes

Ontario \$293.25 Non-Ont \$272.85 USA \$255.00

Send your cheque or money order to: Atomus Technologies PO Box 264 Strittsville, Ontario, Canada K2S 1A3 Tel: (613) 836-7920 Due to the demand please allow 6 weeks for delivery.

САМЕ ТЕПЕР ПОРА ПЛАНУВАТИ НА МАЙБУТНЄ!

РОЗСУДЛИВІ ЛЮДИ, ТАКІ, ЯК ВИ, ПОВИННІ ПОРОБИТИ СТАРАННЯ, ЩОБ ЗАБЕЗПЕЧИТИ СОБІ МАЙБУТНІ ПРИБУТКИ, АЛЕ ТАКІ, НА ЯКІ МОЖНА ВПОВНІ РОЗРАХОВУВАТИ І ЯКІ ЗАСТУПЛЯТЬ ВАШ ЗАРОБІТОК, ЯК ПІДЕТЕ НА ПЕНСІЮ.

ПІШІТЬ АБО ТЕЛЕФОНУЙТЕ, ЩОБ ЗАСЯГНУТИ ДАЛЬШИХ ІНФОРМАЦІЙ ВІДНОСНО

ПЕНСІЙНОЇ ГРАМОТИ УНСОЮЗУ,

ЯКА ПЛАТИТЬ САМЕ ТЕПЕР 8 1/2% РІЧНО І ЯКІ Є ВІДРОЧЕНІ ВІД ОПОДАТКУВАННЯ.

До: Українського Народного Союзу, Інк. P.O. Box 17A, Jersey City, N.J. 07303. Tel. (201) 451-2200; 1-800-253-9862

- ☐ Прошу докладно поінформувати мене про ПЕНСІЙНУ ГРАМОТУ УНСОЮЗУ
- ☐ Я не є членом, але мені цікаво довідатися про життєве забезпечення УНС
- ☐ Для мене
- ☐ Для моєї рідні
- ☐ Прошу ближче поінформувати мене про

Ім'я і прізвище

Вулиця, або поштова скринка

Місто

Число домашнього телефону

Мій вік